

Lauri Kajanoja

15.2.2021
SP/FIVA-EI RAJOITETTU
Julkinen**Asiantuntijalausunto talousvaliokunnalle. Asia: HE 260/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 hyväksymisestä****1 Elpymisvälineen merkitys koronavirukseen vastaavassa talouspolitiikassa**

Nyt käsiteltävään EU:n omien varojen päätökseen sisältyy lisämäärärahoja koronavirukseen seurauksiin puuttumiseksi. Niillä rahoitettavalla EU:n elpymisvälineellä on keskeinen rooli eurooppalaisen talouspolitiikan reaktiossa kriisiin. Tämän reaktion muita tärkeitä osia ovat olleet muut yhteiset EU-tason toimet, vahvasti kasvua tukevan EKP:n rahapolitiikan toimet, pankki- ja makrovakaushuoltojen toimet sekä terveyden ja talouden tukeminen julkisen talouden ratkaisuilla kansallisella tasolla.

Tämä talouspolitiikan laaja reaktio on vaimentanut ratkaisevasti epidemian talousvaikutuksia Euroopassa. Moni on menettänyt työpaikkansa, ja monen yrityksen toiminta on ollut suurissa vaikeuksissa. Ilman talouspolitiikan toimia taloudelliset vauriot olisivat kuitenkin olleet nyt koettuja vielä huomattavasti pahemmat.

Vaikka elpymisvälinettä ei ole vielä otettu käyttöön, tieto sitä koskevista päätöksistä lienee osaltaan merkittävästi tukenut talouskehitystä EU-maissa vähentämällä huolia tulevaisuutta koskevista näkymistä. Elpymisväline tukee talouskasvun ja julkisen talouden näkymiä etenkin niissä maissa, joihin koronavirukseen on kohdistunut voimakkaimmin.

Koronavirukseen on heikentänyt jyrkästi julkisen talouden tilaa eri maissa. Alijäämät ovat suuria, ja velat kasvavat. Ilman yhteisiä eurooppalaisia ratkaisuja kriisi olisi vaarantanut ja vaarantaisi monessa EU-maassa julkisen talouden välittömän liikkumavaran ja vaikeuttanut pidemmän aikavälin näkymiä.

Yhteiset eurooppalaiset ratkaisut ovat osaltaan mahdollistaneet ja mahdollistavat sen, että kaikissa EU-maissa julkisen talouden liikkumavara riittää tehokkaasti pandemian välittömiin vaikutuksiin vastaaviin toimiin. Tämä on keskeistä sekä terveyden että talouden kannalta. Samalla yhteiset ratkaisut pienentävät riskiä siitä, että julkinen talous ajautuu osassa jäsenmaista kriisiin myöten aiempaa kestävämpään tilaan.

Lauri Kajanoja

15.2.2021
SP/FIVA-EI RAJOITETTU
Julkinen

Talouspolitiikan laaja reaktio koronakriisiin on tukenut ja tukee työllisyyttä. Työttömyyden voimakas lisääntyminen voisi johtaa sen jäämiseen tuntuvasti aiempaa suuremmaksi kriisin akuutin vaiheen jälkeenkin.

Ilman talouspolitiikan reaktiota kriisillä voisi olla hyvin merkittäviä kielteisiä vaikutuksia myös yritysten investointeihin ja sitä kautta kriisin jälkeisen ajan kasvunäkymiin. Samalla inflaatio uhkasi painua entistä enemmän Euroopan keskuspankin rahapolitiikan tavoitetta hitaammaksi.

Yhteiset eurooppalaiset toimet ovat suojanneet ja yhä suojaavat siltä, että osa EU-maista joutuisi hyvin hankalaan taloudelliseen tilanteeseen. Se uhkasi paitsi niiden omia näkymiä myös koko Eurooppaa ja Suomea osana sitä.

Uhka kohdistuisi Suomeen usean toisiinsa liittyvän kanavan kautta. Kriisin syveneminen vaikuttaisi merkittävästi Suomen vientiin, ja vaikutukset voivat jäädä osin pitkäaikaisiksi. Luottamuksen EU:n ja euroalueen kykyyn vastata yhteisiin ongelmiin voitaisiin pahimmillaan nähdä olevan vaakalaudalla. Uhka kohdistuisi myös rahoitusjärjestelmään, joka kytkee omalta osaltaan jäsenmaat toisiinsa.

Yhteiset eurooppalaiset ratkaisut ovat tukeneet talouksia akuutin kriisin aikana. EU:n elpymisvälineen roolissa suuri merkitys on sillä, että se antaa mahdollisuuden tukea myös talouden pidemmän aikavälin kasvumahdollisuuksia, ilmastopolitiikkaa ja digitalisaation hyödyntämistä.

Jotta nämä vaikutukset toteutuvat, kansallisen ja EU-tason päätösten tulee suunnata elpymisväliin liittyvät varat tehokkaasti tavoitteiden mukaisiin kohteisiin. On tärkeää, että elpymisvälineen kautta saatavat varat eivät suuntaudu juoksevien menojen kattamiseen vaan onnistuvat talouden tuotantomahdollisuuksia kasvattavien uudistusten ja investointien tukemisessa EU-maissa.

Elpymisväline on väliaikainen ja kertaluonteinen kriisitoimi. Koska sen syy on pandemia, sen ei ole syytä odottaa olevan niin sanotun moraalikadon mielessä yhtä merkittäviä kielteisiä vaikutuksia valtioiden tai yksityisten taloudenpitäjien tulevaan toimintaan kuin vastaavilla toimilla olisi ensisijaisesti epäonnistuneesta talouspolitiikasta johtuvan kriisin tapauksessa.

Lauri Kajanoja

15.2.2021
SP/FIVA-EI RAJOITETTU
Julkinen

2 Elpymisväline EKP:n rahapolitiikan näkökulmasta

Globaalin finanssikriisin, Euroopan velkakriisin ja nyt koronakriisin aikana EKP on joutunut rahapolitiikassaan uudenlaiseen tilanteeseen. Ongelmina ovat olleet inflaation liiallisen kiihtymisen sijasta pitkäaikaisesti tavoitetta hitaampi inflaatio ja jopa deflaatiokierteen uhka. Rahapolitiikka on mandaattinsa puitteissa tukenut hintavakautta ja samalla hintavakaudelle alisteisten talouspolitiikan tavoitteiden saavuttamista. Korot on jouduttu painamaan poikkeuksellisen alas, ja rahapolitiikkaa harjoitetaan nollakorkorajalla. Vahvasti kasvua tukeva rahapolitiikka on edelleen tarpeen, jotta inflaatio palautuu hintavakaustavoitteen mukaisesti lähemmäksi hieman alle kahta prosenttia keskipitkällä aikavälillä.

Inflaation arvioidaan pysyvän koronakriisin akuutin vaiheen jälkeenkin tavoitetta hitaampana osin siksi, että kokonaistuotanto on etenkin lyhyellä aikavälillä yhä vaimeaa talouden tuotantokapasiteettiin nähden. EKP:n rahapolitiikan ennakoitaan säilyvän keveänä pitkään, mikä tukee talouden toipumista kriisistä kaikissa euroalueen maissa. Talouskasvua tukeva rahapolitiikka koostuu matalien ohjauskorkojen lisäksi pankeille reaali talouden rahoitukseen annettavasta matalakorkoisista luotoista, laajamittaisista arvopaperiostoista ja toimia ennakoivasta viestinnästä. Näillä toimenpiteillä edesautetaan pankkien lainanantoa, alennetaan pitkiä korkoja ja vaikutetaan kotitalouksien ja yritysten korko-, kasvu- ja inflaatio-odotuksiin.

Kasvua tukeva finanssipolitiikka ja rahapolitiikka toimivat yhteen liian hitaan inflaation oloissa. Tilanteessa, jossa keskuspankin ohjauskorkoa ei voi enää juurikaan alentaa ja epätavanomaiset rahapolitiikkatoimet ovat jo laajasti käytössä, finanssipolitiikan tuki talouskasvulle on myös keskuspankin tavoitteiden näkökulmasta toivottavaa. Heikossa suhdannetilanteessa elvyttävä finanssipolitiikka yhdessä keveitä rahoitusoloja tukevan rahapolitiikan kanssa luo parhaat edellytykset hintavakauden saavuttamiselle sekä kasvun ja työllisyyskehityksen parantamiselle. Yksityisen sektorin maksuvaikeuksien helpottaminen ja rahapolitiikan rahoitusjärjestelmän likviditeettiä tukevat toimet vaikuttavat samaan suuntaan, ja niillä voidaan parhaassa tapauksessa pienentää merkittävästi kriisin kestoa.

Finanssipolitiikka voi myös olla sopusoinnussa rahapolitiikan tehokkaan alueellisen välittymisen kanssa. Tämä toteutuu, jos finanssipolitiikka tukee taloutta etenkin niissä osissa euroalueen taloutta, joissa tuen tarve on suurin.

Lauri Kajanoja

15.2.2021
SP/FIVA-EI RAJOITETTU
Julkinen

EKP:n neuvosto totesikin viimeisimmän, 21.1.2021 pitämänsä kokouksen yhteydessä olevansa hyvin tietoinen EU:n elpymisvälineen merkityksestä ja painotti, että se on tärkeää saada käyttöön viipymättä. Se kehotti jäsenvaltioita nopeuttamaan ratifiointiprosessia, viimeistelemään elpymis- ja palautumissuunnitelmansa pikaisesti, käyttämään varat tuottavaan julkiseen kulutukseen ja toteuttamaan tuottavuutta lisäävää rakennepolitiikkaa. Näin EU:n elpymisväline voisi EKP:n neuvoston mukaan edistää yhtenäisempää, nopeampaa ja voimakkaampaa elpymistä EU-maissa, parantaisi niiden talouden kestokykyä ja kasvupotentiaalia ja lisäisi siten rahapolitiikan vaikuttavuutta euroalueella. EKP:n neuvosto toi esiin, että rakennepolitiikalla on erityisen suuri merkitys, kun halutaan poistaa pitkäaikaisia rakenteellisia ja institutionaalisia heikkouksia ja nopeuttaa siirtymistä ympäristön kannalta kestävään ja digitaaliseen talouteen.

3 Elpymisväline ja EU:n pääomamarkkinat

Yksi näkökulma EU:n elpymisvälineen rahoittamisratkaisuihin liittyy EU:n rahoitusjärjestelmän integroitumiseen ja pääomamarkkinaunioniin. Euroalueella ei ole yhtenäisiä valtionvelan korkoja, ja elpymisvälineen rahoittamiseen käytettävät joukkovelkakirjat tuovat eri maturiteeteille likvidin yleiseurooppalaisen obligaatiokoron, johon euromaiden talouskehityksen epäyhtenäisyys vaikuttaa vain vähän. Näistä joukkolainoista voi tulla huomattavia johdannaisten kohde-etuksia. Aiempiin yhteiseurooppalaisten instituutioiden joukkovelkakirjaemissioihin verrattuna summat ovat suuria, joskin myös niiden joukkovelkakirjavelat lasketaan yhteensä sadoissa miljardeissa.

Rahapolitiikan harjoittamisen ja joukkolainamarkkinoiden toimimisen näkökulmasta tärkeä näkökohta on, että EU-instituutioiden liikkeeseen laskemia joukkolainoja voidaan ostaa jälkimarkkinoilta EKP:n osto-ohjelmissa ja ne ovat vakuuskelpoisia EKP:n rahoitusoperaatioissa.

4 Elpymisväline, Suomen talous ja Suomen julkisen talouden vastuut

Kun arvioidaan elpymisrahaston vaikutuksia Euroopassa ja Suomessa, on syytä ottaa huomioon sen rahoitukseen liittyvien välittömien vastuiden lisäksi välineestä saatavat taloudelliset hyödyt. Onnistuneesta elpymisvälineestä saatavat hyödyt koskisivat Euroopan ja Suomen talouksien talouskehitystä ja työllisyyttä. Suomessa hyödyt näkyisivät pitkälti sitä kautta, että EU-alueen talouskehityksellä on ratkaiseva vaikutus Suomen vientiin ja sitä kautta koko talouden tuotantoon ja tuloihin.

Lauri Kajanoja

15.2.2021
SP/FIVA-EI RAJOITETTU
Julkinen

Kun euroalueen vakauttamiseksi on tehty päätöksiä ja luotu välineitä etenkin viimeksi kuluneiden 10 vuoden aikana, Suomen valtio ei ole kärsinyt menetyksiä esimerkiksi niihin liittyvien takausten seurauksena. Toisaalta osin Euroopan vakaushäiriön ja EKP:n keveän rahapolitiikan ansiosta Euroopan velkakriisi aikanaan voitettiin ja talous käännettiin kasvuun. Euroopassa ehdittiin luoda 12 miljoonaa uutta työpaikkaa keväästä 2013 lähtien ennen koronakriisin aiheuttamaa äkillistä työllisyyden supistumista.

5 Tämän lausunnon oikeudellisesta perustasta

Käsillä oleva lausunto perustuu Suomen Pankille lainsäädännössä annettuihin tavoitteisiin ja tehtäviin. Suomen Pankista annetun lain 2 §:n mukaan Suomen Pankin ensisijaisena tavoitteena on pitää yllä hintavakautta. Suomen Pankin on Euroopan unionin perussopimuksen mukaisesti tuettava muidenkin talouspolitiikan tavoitteiden saavuttamista vaarantamatta kuitenkaan hintavakauden tavoitetta.